
Sarah van Binsbergen

Een van de taken van kennis- en netwerkplatform DutchCulture is het onderhouden van een database die feiten en cijfers bevat over internationalisering in de cultuursector. Wat kunnen deze gegevens ons vertellen? Welke spanning bestaat er bijvoorbeeld tussen kwantitatieve en kwalitatieve data?

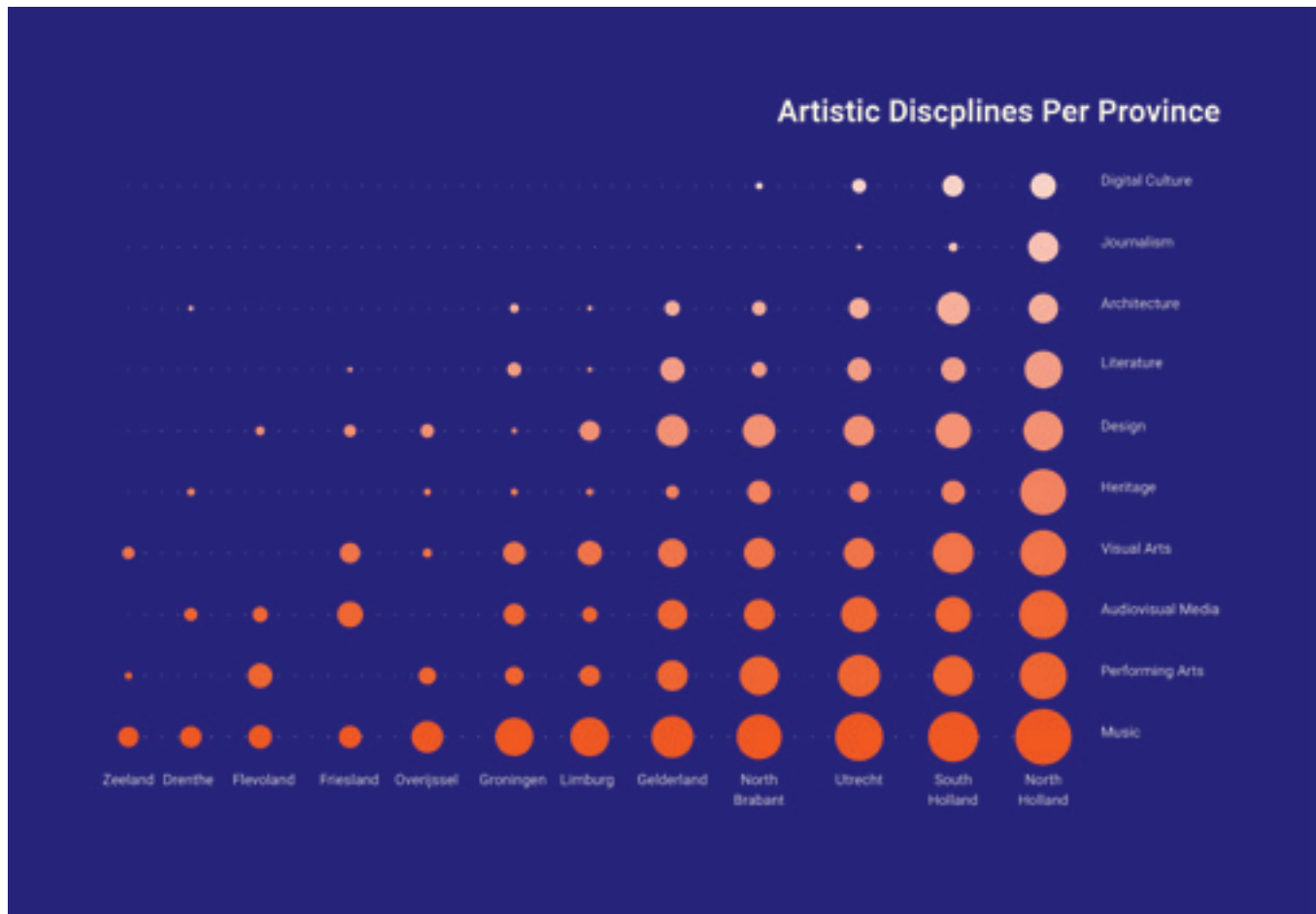
Feiten en cijfers over internationalisering in de cultuursector

De database van DutchCulture als startpunt voor verdieping en analyse

Wie de website van DutchCulture bezoekt kan er niet omheen: de draaiende wereldbol die een groot deel van het openingsscherm in beslag neemt. Klik erop en je komt terecht in een uniek overzicht van Nederlandse culturele activiteiten in het buitenland, van een optreden van dj Armin van Buuren en tentoonstellingen van de schilderijen van Rembrandt, tot een lezing over gedeeld cultureel erfgoed in Jakarta. Deze database van DutchCulture, kennis- en netwerkplatform voor culturele internationalisering, biedt sinds 1998 feiten en cijfers over internationalisering in de cultuursector. Het is een unieke dataset: op geen andere plek worden cijfers over cultuur en internationalisering op deze schaal verzameld.

Deze database speelt een belangrijke rol binnen de taken die DutchCulture heeft binnen het internationale cultuurbeleid. Ze geeft de omvang en aard van internationaal cultureel verkeer weer, fungeert als een tool in voorlichting over internationalisering en biedt aanknopingspunten voor de uitwisseling tussen individuen en instellingen. Daarmee versterkt de database de kennis- en netwerkfunctie van DutchCulture binnen het internationaal cultuurbeleid (ICB).

Sinds enkele jaren wordt de database ook gebruikt om het internationaal cultuurbeleid te monitoren, met name in de jaarlijkse rapportage van de ministeries die betrokken zijn bij het internationaal cultuurbeleid – het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) en dat van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) – aan de Tweede

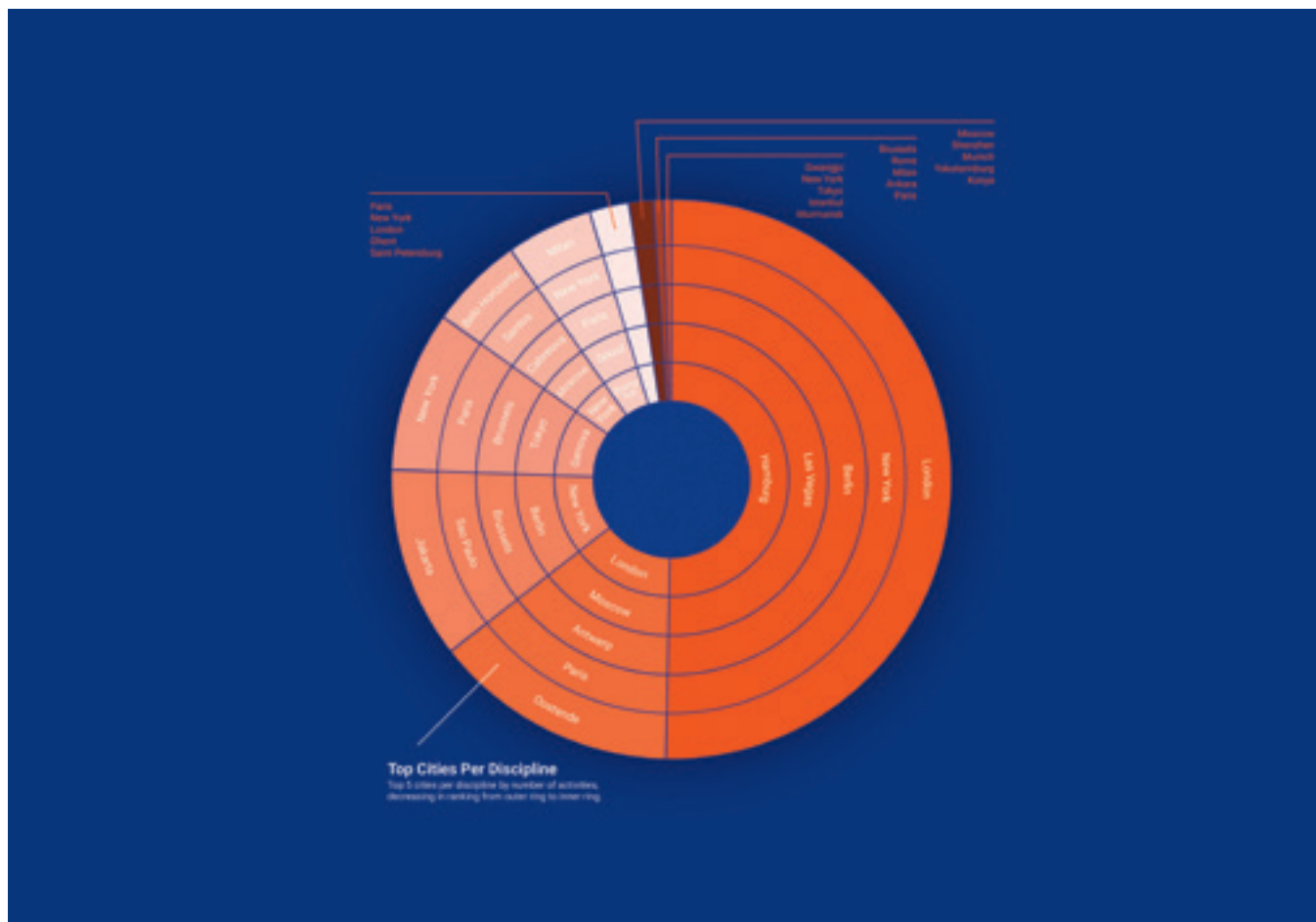
Kunstdisciplines per provincie, grootte van de representatie van een kunstdiscipline per provincie in Nederland, in 2019. Beeld: DutchCulture

Kamer. Hier geven de cijfers uit de database context aan het totale internationale culturele verkeer, zowel met als zonder overheidssubsidie, waarbinnen de inspanningen van het ICB geëvalueerd kunnen worden.

Elke methode van informatieverzameling kent beperkingen, en dat geldt ook voor de database van DutchCulture. Dit is begrijpelijk, aangezien de database nooit met deze functie in gedachten is ontworpen. In dit artikel zal ik daarom, naast een reflectie op de ontstaansgeschiedenis en meerwaarde van de database voor de activiteiten van DutchCulture, ook enkele kanttekeningen bij de database plaatsen, die met name betrekking hebben op de spanning tussen kwantitatieve en kwalitatieve data in de culturele sector.

DutchCulture en het ICB

DutchCulture is gevestigd in Amsterdam en fungeert als kennis- en netwerkorganisatie voor internationale culturele samenwerking. De instelling, gevormd in 2013, komt voort uit een fusie tussen de organisaties Stichting Internationale Culturele Activiteiten, residentiekennisplatform TransArtists, en MEDIA Desk Nederland. DutchCulture ondersteunt kunstenaars en andere makers, culturele professionals, diplomaten, culturele instellingen en overheden (nationaal, regionaal, stedelijk, en binnen de EU) bij het realiseren van hun ambities op het gebied van internationale culturele samenwerking. Dit doet zij door kennis- en netwerkbijeenkomsten te organiseren en op verzoek informatie te verstrekken. Om een idee te geven van de omvang van de activiteiten van Dutch- →

Top steden per discipline, deze infographic geeft de top 5 steden per kunstdiscipline (zie beeld op pag. 33 voor legenda) weer aan de hand van het aantal activiteiten dat zijn georganiseerd, aflopend in aantal van de buitenste naar de binnenste ring, in 2019. Beeld: DutchCulture

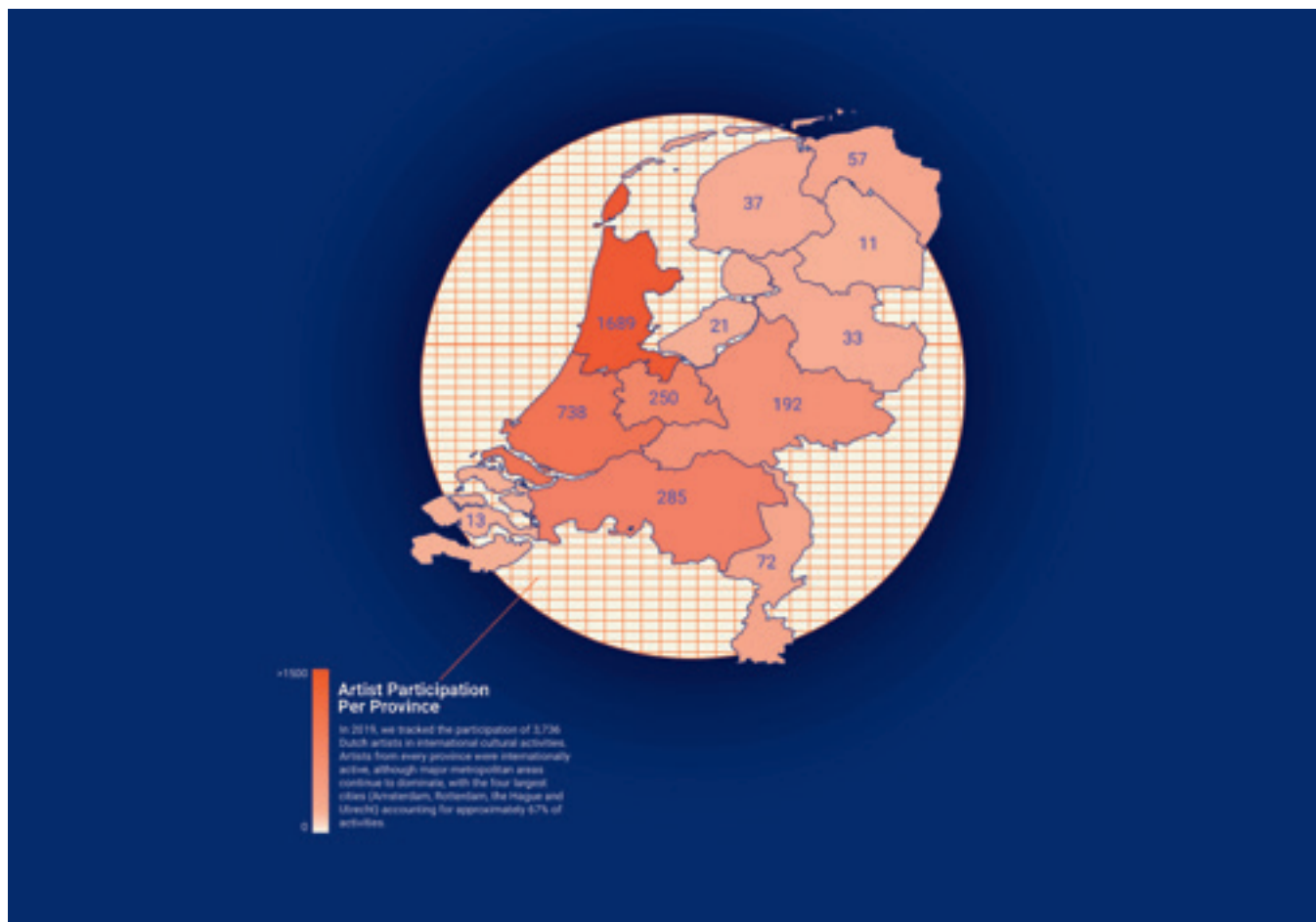
Culture: jaarlijks bezoeken gemiddeld 8000 mensen informatiebijeenkomsten van DutchCulture, verstrekt zij circa 2500 keer informatie op verzoek en zijn er ruim 400.000 unieke bezoekers van de website (Raad voor Cultuur 2020)

In december 2019 is de beleidsbrief voor internationaal cultuurbeleid voor 2021–2024 gepubliceerd, waarin voor DutchCulture een bovensectorale rol bij de uitvoering van het ICB wordt beschreven (Blok et al. 2019). De organisatie is verantwoordelijk voor informatie en advies, voor een kennis- en netwerkfunctie en voor uitvoering van onderdelen van het ICB. Ook de uitvoering van specifieke onderdelen van het ICB, zoals het Internationale Erfgoedprogramma en subsidieprogramma's van de

Europese Commissie, valt onder de taken van DutchCulture.

De database

De database, voorheen bekend onder de naam *Buitengaats*, ging in 1998 van start, in eerste instantie vanuit een algemene behoefte om inzicht te krijgen in welke Nederlandse culturele activiteiten er precies plaatsvonden in het buitenland. Deze informatie werd destijds vooral verzameld uit diverse culturele agenda's en via het navragen bij ambassades en fondsen. Gegevens werden verzameld in een Excel-bestand en een aantal keer per jaar gedeeld in publicaties, om de sector op de hoogte te houden van de ontwikkelingen in de internationale culturele samenwerking. In de loop der jaren is gaandeweg geïnvesteerd in het completer maken

Internationale participatie van kunstenaars per provincie, geeft het aantal Nederlandse kunstenaars weer dat deel heeft genomen aan internationale culturele activiteiten, in 2019.

Beeld: DutchCulture

van de data; zo werd aan de ambassades, culturele posten, fondsen en door een open call gevraagd om de beschikbare informatie aan DutchCulture te leveren.

De database bevat de locatie, de tijd, de discipline, de activiteit, het evenement en de uitvoerende partij van de culturele activiteit in kwestie. De in de database opgenomen activiteiten zijn zowel projecten die door overheidssteun tot stand zijn gekomen, als activiteiten die kunstenaars op eigen kracht tot stand hebben gebracht. Daarmee is de database een uniek fenomeen in het internationale culturele veld: in weinig andere landen wordt op zo'n overkoepelende schaal het culturele verkeer in het buitenland bijgehouden.

Tendensen en cijfers

Uit de enorme schat aan informatie in de database zijn allerhande tendensen en trends af te lezen. Zo staan Duitsland en de Verenigde Staten al jaren aan kop als de grootste 'exportlanden' wat Nederlandse cultuur betreft. De hoge positie van de VS heeft mede te maken met de grote populariteit van EDM, electronic dance music, in dit land. Een populariteit die overigens, zoals de database ook laat zien, inmiddels enigszins afneemt.

Bij het interpreteren van de cijfers in de DutchCulture-database is het belangrijk om te onderkennen dat de datadichtheid niet volledig is, wat wordt aangegeven met een disclaimer. 'We zijn afhankelijk van de posten, fondsen en individuele makers voor de volledigheid. Maar rekening houdend met de beperkingen, laat →

deze consequente aanpak wel degelijk relevante tendensen zien,' aldus directeur Cees de Graaff.

Een van de interessante tendensen die de database bijvoorbeeld laat zien, is dat het instellen van focuslanden doorgaans leidt tot intensivering van het aantal activiteiten. Zo werd de samenwerking met China een prioriteit voor het ministerie van OCW vanaf 2009 en werd het een van de focuslanden in het ICB in 2013. Sindsdien is China elk jaar terug te vinden in de top 10 van landen met de meeste Nederlandse culturele activiteiten.

Daarnaast geeft de database aanknopingspunten voor het onderzoeken van de langere-termijneffecten van bepaalde focusprogramma's. Zo vond er in Turkije in 2018 een speciaal programma plaats rondom kindertheater en in de database zie je een duidelijke toename van het aantal jongerenactiviteiten in dat land. Interessant om te zien is dat in 2019, dus zonder dit focusprogramma, het aantal activiteiten ongeveer even hoog bleef als in 2018. Hoewel niet meteen gezegd is dat hier een causaal verband is, kunnen deze cijfers wel aanleiding geven voor verder onderzoek.

De database vervult een belangrijke informatie- en netwerkfunctie voor kunstenaars of gezelschappen die zich internationaal willen oriënteren

Nieuwe vorm

Met minimale middelen heeft DutchCulture de database in de afgelopen jaren overreid kunnen houden. Belangrijk, omdat ze aansluit bij een van haar voornaamste doelstellingen: het informeren en versterken van internationale netwerken. Sinds eind 2018 is de database geïntegreerd in de website van DutchCulture en is deze voor het publiek toegankelijk en doorzoekbaar. In de nieuwe vorm vervult de database een belangrijke informatie- en netwerkfunctie, voor kunstenaars of gezelschappen die zich internationaal willen oriënteren. In de database kunnen kunstenaars zien wie hen is voorgedaan en bij wie ze dus informatie uit de eerste hand over een bepaalde stad, een festival of instelling kunnen inwinnen.

Monitoring van het internationaal cultuurbeleid

Uit evaluatie van het internationaal cultuurbeleid in 2015 (IOB 2016) bleek dat monitoring en evaluatie van het beleid niet of nauwelijks plaatsvonden. De database van DutchCulture was een van de weinige informatiebronnen met gegevens over internationale samenwerking. De ministeries hebben de gegevens dan ook gebruikt voor tussentijdse rapportages aan de Kamer. DutchCulture was vanaf het begin terughoudend over dit gebruik van de database, die nooit voor deze functie ontworpen is. In de database worden kwantitatieve gegevens van internationale culturele activiteiten bijgehouden, ongeacht of deze overheidssteun hebben ontvangen. Voor verregaande evaluatie van het internationaal cultuurbeleid kent de database enkele manco's, die met name te maken hebben met de methode van tellen en het gewicht dat aan activiteiten wordt toegekend.

Zo heeft Jisse Kranen, senior beleidsmedewerker bij het ministerie voor BZ, vraagtekens bij de manier waarop activiteiten in de database van DutchCulture worden geteld. In de database wordt iedere culturele activiteit afzonderlijk geteld, een aanpak die volgens hem leidt tot een vertekend beeld, met name wanneer je het aandeel van verschillende disciplines in het totale internationale culturele verkeer bekijkt. Een kunstexpositie die drie maanden duurt telt daardoor als één activiteit, terwijl wanneer een theatergezelschap een aantal

avonden achter elkaar hetzelfde toneelstuk opvoert, al deze opvoeringen tellen als afzonderlijke activiteiten. 'Voor het ministerie is het gebruikelijk om activiteiten meer projectmatig te tellen. Een project, bijvoorbeeld een bezoekersprogramma, filmfestival, theatertour, training of workshop, kan daarbij meerdere activiteiten behelzen', licht Kranen toe.

Vanuit het ministerie gedacht is dit kritiekpunt inderdaad begrijpelijk, daar wordt voornamelijk gekeken naar in welke projecten vanuit de overheid geld is geïnvesteerd in het kader van het ICB. Door afwezigheid van andere middelen is de database ingezet als monitoringsinstrument voor het ICB, maar de initiële functie van de database was vooral om de positie van DutchCulture als kennis- en netwerkorganisatie te versterken. De database bevat met name een schat aan informatie voor de sector zelf, waar kunstenaars informatie kunnen inwinnen en beleidsmakers bepaalde tendensen kunnen toetsen, zoals hierboven is beschreven.

Een ander punt is dat de database in het tellen geen rekening houdt met de omvang, het prestige of de kwaliteit van een culturele activiteit. Vera Kuipers, senior beleidsmedewerker op het consulaat-generaal in New York, vraagt zich af of de database daardoor geen vertekend beeld geeft: 'Een optreden van Internationaal Theater Amsterdam in een grote uitverkochte zaal telt in de database even zwaar als een optreden van een klein gezelschap in een buurttheater voor vijftig man. Het is de vraag of je daarmee een goede weergave geeft van wat er in het culturele veld gebeurt.'

Reflectie

Met haar opmerkingen over de kwaliteit van de culturele activiteiten die in de database zijn opgenomen, raakt Vera Kuipers aan een interessante discussie in het culturele veld, en dus ook in het internationaal cultuurbeleid. Namelijk: welke spanning bestaat er tussen kwalitatieve en kwantitatieve kennis in de culturele sector? In hoeverre is de waarde van cultuur uit te drukken in cijfers? En in hoeverre is de impact van internationale culturele samenwerking meetbaar?

De database van DutchCulture velt geen waardeoordeel: alle activiteiten worden geregistreerd en daarbij wordt geen onderscheid

gemaakt op basis van kwaliteit, bezoekersaantallen, bekendheid, enzovoorts. DutchCulture onderkent de bezwaren maar wijst erop dat je anders in ingewikkelde discussies over waarde en kwaliteit belandt. Daar is iets voor te zeggen, want als het om impact gaat is het lastig om een alternatieve, eenduidige maatstaf te bepalen. Verschillende factoren spelen immers een rol. Bij een voorstelling in een klein achterafzaaltje kan net een belangrijke *mover & shaker* aanwezig zijn, die de impact van een voorstelling of optreden uiteindelijk op de lange termijn enorm vergroot.

De effecten van culturele export blijven moeilijk te meten; desalniettemin geeft de database dankzij de langdurige inzet, de innovaties die gedurende de jaren zijn doorgevoerd, en de vaste telmethodiek, wel degelijk belangrijke tendensen aan. Deze kunnen aanknopingspunten bieden voor verdere verdieping en onderzoek. Wat weten we nog niet? Welke ontwikkelingen moeten onder de loep worden gelegd en hoe kunnen die gekoppeld worden aan de doelstellingen en instrumenten van het ICB? Uiteindelijk hoopt DutchCulture vooral dat de database, naast haar netwerk- en informatiefunctie, ingezet wordt als een startpunt voor verdieping en analyse. ●

Literatuur

- Blok, S., S.A.M. Kaag en I. van Engelshoven (2019) *Beleidskader internationaal cultuurbeleid 2021-2024*. Tweede Kamer 31482, nr. 108.
- IOB (2016) *Cultuur als kans: beleidsdoorlichting van het internationaal cultuurbeleid 2009-2014*. Den Haag: Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Raad voor Cultuur (2020) 'Advies DutchCulture (2021-2024)'. Op: www.raadvoorcultuur.nl/bis-2021-2024/adviezen

Sarah van Binsbergen is kunstjournalist en schrijver. Ze schrijft recensies over hedendaagse beeldende kunst voor *De Volkskrant* en publiceert regelmatig in internationale media over kunst en maatschappelijke kwesties